

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

СИДОРЕНКО Марина Геннадіївна

УДК 311:33

**МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОРІВНЯННОСТІ ІНФОРМАЦІЇ В
УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ ОНОВЛЕНИХ ВЕРСІЙ СТАТИСТИЧНИХ
КЛАСИФІКАЦІЙ**

Спеціальність 08.00.10 – статистика

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі статистики Національної академії статистики обліку та аудиту, м. Київ.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Герасименко Сергій Сергійович,
ВНЗ “Національна академія управління”
завідувач кафедри обліку, аудиту і статистики

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор,
член-кореспондент НАН України
Осауленко Олександр Григорович,
Державна служба статистики України,
Голова Державної служби статистики України

кандидат економічних наук
Гончар Ігор Анатолійович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри статистики і демографії

Захист відбудеться “22” березня 2011 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.870.01 Національної академії статистики, обліку та аудиту за адресою: 04107, м. Київ, вул. Підгірна, 1, ауд. 23.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії статистики, обліку та аудиту за адресою: 04107, м. Київ, вул. Підгірна, 1, ауд. 36.

Автореферат розісланий “___” лютого 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Зоріна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Визначальною умовою динамічного та гармонійного розвитку національної статистичної системи є використання загально-прийнятих міжнародних рекомендацій, стандартів, класифікацій, методологічного та методичного забезпечення тощо. Ключову роль у цьому процесі відіграють класифікації та стандарти, що забезпечують порівнянність статистичних даних та визначають їх якість за такими основними аспектами, як релевантність, доступність, ясність та узгодженість.

Розвиток та вдосконалення систем статистичних класифікацій вимагають вирішення питань щодо забезпечення порівнянності статистичних показників при переході від однієї класифікації до іншої, а також у разі змін методологічних принципів побудови класифікацій. Одним із прикладів виникнення такої ситуації є перехід від чинних до нових версій центральних національних класифікацій. Це стосується, зокрема, як Класифікації видів економічної діяльності, так і Центральної статистичної класифікації продукції за видами економічної діяльності: суттєві структурні відмінності окремих версій цих класифікацій не дозволяють зіставлявати інформацію, отриману на їх основі.

Питання розроблення, впровадження та розвитку міжнародних статистичних класифікацій досліджувались у роботах таких зарубіжних учених-статистиків, як Е. Брюно, Н. Ланк'яр, Н. Райнер. Теоретичні та прикладні аспекти становлення й гармонізації національних статистичних класифікацій, а також питання щодо перерахунків ретроспективних даних в Україні досліджуються у роботах вітчизняних фахівців О. Васечко, В. Карпова, Р. Моторина, О. Осауленка, Н. Парфенцевої, А. Ревенка та ін.

Теоретико-методологічне підґрунтя впровадження нових версій європейських класифікацій, у тому числі в національну статистику, у частині забезпечення порівнянності статистичної інформації розроблялося такими провідними науковцями-статистиками європейських країн, як Г. Ван Хооф, М. Ронай А. Санчез. Цими дослідниками визначено та обґрунтовано принципи комплексного переходу на сучасні класифікації.

В Україні розв'язанню актуальних проблем розроблення методологічних засад статистичного забезпечення управління, зокрема забезпечення порівнянності статистичної інформації, приділяють значну увагу у своїх дослідженнях такі вчені-статистики, як С. Герасименко, А. Головач, В. Захожай, А. Єріна та ін.

Водночас слід зазначити, що проблема впровадження нових національних статистичних класифікацій та забезпечення порівнянності, узгодженості статистичних даних, зокрема визначення методу перерахунків ретроспективних даних, при переході від однієї версії класифікації до іншої залишається невирішеною. Дослідження шляхів її розв'язання набуває вагомого значення для сучасної державної статистики України, розвитку статистичної науки і практики, оскільки цим значною мірою визначається якість інформаційного

забезпечення управління на всіх рівнях. Наведене вище зумовило вибір теми дослідження, визначило його мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри статистики Національної академії статистики, обліку та аудиту “Розробка методологічних засад статистичного дослідження соціально-економічного розвитку регіонів України” (номер державної реєстрації № 0104U007182). Внесок автора полягає у розробці методологічних засад щодо: формування оновлених секцій класифікацій за видами економічної діяльності та продукції на регіональному рівні, оцінювання на основі перерахованих даних особливості побудови перерахованих показників та відмінності структурних зрушень за видами економічної діяльності для чинної та нової версії КВЕД на мікро- та макрорівнях.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розроблення теоретичних, науково-методичних засад та практичних рекомендацій щодо забезпечення порівнянності статистичної інформації в умовах упровадження оновлених версій статистичних класифікацій.

Для досягнення цієї мети у роботі сформульовано та вирішено такі завдання:

- надати характеристику ролі та структури системи міжнародних, європейських та національних статистичних класифікацій;
- визначити особливості побудови національних класифікацій та принципи їх гармонізації з метою розроблення методичних підходів до забезпечення порівнянності статистичної інформації;
- здійснити комплексну оцінку методологічних розбіжностей між різними версіями класифікацій з метою визначення шляхів адекватних перерахунків ретроспективних даних при переході на нові версії класифікацій;
- дослідити особливості методів перерахунків статистичних показників, що використовуються на міжнародному та національному рівнях, з метою здійснення їх порівняльної оцінки;
- обґрунтувати методичні підходи до перерахунків статистичних показників у ретроспективі на прикладі переходу від КВЕД у редакції 2005 р. (ДК 009:2005) до КВЕД у редакції 2010 р. (ДК 009:2010);
- розробити методичні засади формування секцій у разі використання різних версій КВЕД та Центральної статистичної класифікації;
- оцінити відхилення та структурні зрушення у розподілі видів економічної діяльності на основі перерахованих даних за двома версіями КВЕД та виявити вплив результатів перерахунків на оцінку стану економічного розвитку на регіональному рівні.

Об'єктом дослідження є сучасні статистичні класифікації за видами економічної діяльності.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади та методичні підходи до побудови рядів динаміки в умовах упровадження оновлених версій статистичних класифікацій.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну і методичну основу дисертаційної роботи становить системний підхід до розв'язання проблем забезпечення порівнянності. Для вирішення сформульованих завдань була використана система загальнонаукових методів: історико-логічний – при дослідженні розвитку та гармонізації міжнародних, європейських та національних класифікацій; метод узагальнення – для узагальнення теоретико-методологічних засад вирішення проблеми забезпечення порівнянності статистичних показників; статистичні (спостереження, зведення та групування, абсолютних та відносних показників, рядів динаміки, структурного аналізу) – при дослідженні порівнянності інформаційного забезпечення національних статистичних класифікацій, а також графічний метод – для наочної ілюстрації результатів дисертаційної роботи.

Нормативно-правову базу дисертації склали: закони України, укази Президента України, постанови Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України.

Інформаційною базою виконаного дослідження є: офіційна статистична інформація Державного комітету статистики України, статистичного бюро ООН та Європейської економічної комісії з питань класифікацій, наукові звіти НДІ статистики (зараз – НТК статистичних досліджень) Державного комітету статистики України, статистичні дані Головного управління статистики Волинської області.

Дисертаційна робота виконана з використанням стандартних програмних продуктів, зокрема Access, Microsoft Word, Excel.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні методологічного та методичного забезпечення порівнянності статистичних показників при переході від однієї версії класифікації до іншої та обґрунтуванні на цій основі методичних і практичних рекомендацій щодо змикання динамічних рядів. Найбільш вагомими результатами, що визначають наукову новизну дисертаційної роботи та особистий внесок автора, є:

вперше:

- розроблено комбінований метод перерахунків ретроспективних даних при переході на оновлені версії класифікацій для підприємств і організацій України, використання якого забезпечує зіставність статистичних показників на всіх рівнях агрегації та порівнянність даних національної статистики з міжнародними. З цією метою визначено етапи та сформовано алгоритм перерахунків, обґрунтовано комплекс розрахунків та побудовано базу даних підприємств за видами економічної діяльності, що дозволило отримати порівнянні показники у динаміці за двома структурами КВЕД;
- розроблено та реалізовано методичний підхід до змикання рядів динаміки для оновлених версій класифікацій, що дозволяє сформувати відповідну інформаційну базу для перерахунків ретроспективних даних. Для цього сформульовано основні критерії забезпечення порівнянності перерахованих ретроспективних даних при переході від КВЕД у редакції 2005 р. (ДК 009:2005) до КВЕД у редакції 2010 р. (ДК 009:2010);

удосконалено:

- теоретико-методологічні засади порівнянності показників при переході від однієї версії класифікації до іншої, застосування яких дозволяє забезпечити порівнянність динамічних рядів за незіставними показниками;
- науково-практичні рекомендації щодо реалізації методів перерахунків ретроспективних даних на мікро- та макрорівнях, що дозволяє здійснювати розрахунки за всіма видами економічної діяльності на основі системи облікової інформації, яка відповідає міжнародним стандартам;

дістали подальший розвиток:

- науково-методичні засади побудови ретроспективних динамічних рядів, що підвищує ступінь їх відповідності реальним процесам, які вони характеризують;
- методичні підходи щодо порівнянності якості перерахунків статистичних показників за умов упровадження оновлених версій класифікацій у разі використання різних методів перерахунків.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Розроблені автором методичні матеріали з питань забезпечення порівнянності статистичної інформації в умовах упровадження оновлених версій класифікацій використані Державним комітетом статистики України при уточненні напрямів удосконалення методів забезпечення зіставності показників за видами економічної діяльності на мікро- та макрорівнях із урахуванням необхідності проведення ретроспективних перерахунків динамічних рядів. Впроваджені рекомендації були враховані при підготовці заходів Плану державних статистичних спостережень на 2011 р. щодо реалізації Стратегії розвитку державної статистики на період до 2012 року (довідка № 17/1-20/91/1 від 17.08.2010 р.).

Наукові розробки щодо забезпечення зіставності показників за видами економічної діяльності за КВЕД та побудови ретроспективних рядів динаміки, використані Державним підприємством “Інформаційно-аналітичне агентство” (Держаналітінформ) при розробці інформаційно-аналітичної системи для побудови рядів динаміки з урахуванням упровадження оновленої версії КВЕД (ДК 009:2010) у національну статистику (довідка № 10/06-176 від 30.06.2010 р.).

Наукові розробки з питань порівнянності інформації на національному та міжнародному рівнях з урахуванням упровадження оновлених версій класифікацій були використані в роботі Державного підприємства “Державний інформаційно-аналітичний центр моніторингу зовнішніх товарних ринків” ДП “Держзовнішінформ” Міністерства економіки України при підготовці інформаційно-аналітичних звітів щодо аналізу динаміки та прогнозів кон’юнктури внутрішніх і зовнішніх ринків основної продукції та галузей економіки за видами економічної діяльності (довідка № 1513/01-09 від 28.12.2009 р.).

Результати дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Національної академії статистики, обліку та аудиту при підготовці

магістрів зі спеціальності “Прикладна статистика” при викладанні дисципліни “Система статистичних класифікацій України” та бакалаврів зі спеціальності “Прикладна статистика” при викладанні дисципліни “Статистика підприємств” (довідка № 913/1 від 08.09.2010 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою. Усі наукові положення, розробки, висновки та рекомендації, що висвітлені в роботі й виносяться на захист, розроблені автором самостійно. З наукових праць, що опубліковані у співавторстві, використані лише ті ідеї та положення, що є результатом самостійної роботи здобувача і становлять особистий внесок автора.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати дослідження доповідалися і отримали позитивну оцінку на 4 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а саме: Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи (м. Київ, 5 грудня 2003 р.); Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи (м. Київ, 3 грудня 2004 р.); Маркетинг в Україні (м. Київ, 24-26 листопада 2006 р.); Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи (м. Київ, 3 грудня 2010 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 15 наукових праць загальним обсягом 9,95 друк. арк., особисто автору належать 5,55 друк. арк. З них 11 статей – у наукових фахових виданнях (особисто автору належить 4,33 друк. арк.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 165 сторінок друкованого тексту. Робота містить 43 таблиці та 25 рисунків і схем, з яких 3 займають повну сторінку. Дисертація містить 2 додатки на 35 сторінках. Список використаних джерел включає 115 найменувань на 13 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету й основні завдання дослідження, сформульовано положення, що визначають об’єкт, предмет і методи дослідження, відображено наукову новизну та практичну цінність одержаних результатів.

У **розділі 1 “Теоретико-методологічні засади впровадження оновлених версій статистичних класифікацій”** наведено теоретико-методологічні засади побудови та структури систем міжнародних, європейських та національних класифікацій, показано їх значущість та взаємозв’язок. Розглянуто питання гармонізації класифікацій різного рівня та проблеми забезпечення порівнянності показників при переході на оновлені версії класифікацій. Подано результати порівняльного оцінювання методів перерахунків показників, що пропонуються міжнародними та національними

статистичними установами для змикання динамічних рядів при впровадженні оновлених версій класифікацій. Обґрунтовано необхідність застосування комбінованого методу для перерахунків за незіставними показниками на мікро- та макрорівнях при переході від КВЕД (ДК 009:2005) до КВЕД (ДК 009:2010) (далі – КВЕД 2005 та КВЕД 2010). Здійснено його порівняльну оцінку з методом вагових коефіцієнтів.

Сучасні системи міжнародних статистичних класифікацій розробляють як базові структури для подальшого їх використання з метою забезпечення можливості порівняння основних статистичних, економічних і соціальних показників на багатонаціональному та національному рівнях. При цьому міжнародні та європейські статистичні класифікації постійно переглядаються, коригуються, доповнюються, а при потребі створюються нові класифікації, що зумовлюється розвитком світової економіки. Відповідно, всі зміни, що відбуваються в системі міжнародних класифікацій, ведуть до змін у класифікаціях тих країн, де були прийняті класифікації-аналоги.

Виходячи з того, що статистичні класифікації оновлюються на постійній основі, потребує вирішення проблема забезпечення порівнянності показників при переході від попередніх до наступних версій класифікацій.

Головним принципом, що забезпечує можливість створення систем класифікацій, їх одночасного існування та ефективної взаємодії, є принцип гармонізації. Його реалізація забезпечує встановлення певних співвідношень між версіями класифікацій, які використовувалися раніше, та новими версіями, що впроваджуються на їх заміну. Принцип гармонізації реалізується, головним чином, з використанням методу перехідних ключів через побудову порівняльних таблиць. Водночас метод перехідних ключів не може бути адекватно застосований у випадку впровадження нових версій негармонізованих класифікацій, зокрема при переході від чинних до нових версій КВЕД та Центральної статистичної класифікації, оскільки в цьому разі суттєво змінюються структури класифікацій.

При формуванні національних статистичних класифікацій в Україні були визначені міжнародні класифікації-аналоги, якими стали всі центральні класифікації Європейського Союзу. Сьогодні в країні існує 19 національних класифікацій, 16 із яких базуються на методологічних засадах міжнародних статистичних класифікацій та стандартів. Серед них основними є Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД), Центральна статистична класифікація продукції за видами економічної діяльності (Центральна статистична класифікація), Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД).

Головною з національних статистичних класифікацій є Класифікація видів економічної діяльності. Запровадження КВЕД в офіційну статистичну звітність України почалося з 2001 року. Питання розроблення нової редакції КВЕД та Центральної статистичної класифікації постало у зв'язку з необхідністю приведення їх у відповідність до нових версій базових європейських статистичних класифікацій (до NACE Rev. 2 та CPA 2008).

Істотні відмінності між попередніми та новими версіями класифікацій полягають у деталізації позицій на етапі обліку видів економічної діяльності та продукції за ними, особливо на їх найнижчих рівнях, що спричинює проблему незіставності динамічних рядів показників, розрахованих за цими версіями.

Вирішенню проблем забезпечення порівняльності показників при переході на оновлені версії класифікацій приділяється значна увага міжнародними статистичними організаціями. Зокрема, в рекомендаціях Євростату з упровадження NACE Rev. 2 у національну статистику для ретроспективного аналізу було запропоновано три методи перерахунків, що можуть використовуватися національними статистичними службами з метою змикання рядів динаміки. Результати порівняльного оцінювання цих методів наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна оцінка методів, запропонованих Євростатом для здійснення перерахунків ретроспективних даних з метою забезпечення їх порівняльності з даними за NACE Rev.2

Назва та опис методу	Переваги	Недоліки	Коментарі та пропозиції
Метод мікроданих Розрахунки здійснюються на рівні кожного підприємства окремо	Забезпечує достовірне відновлення динамічних рядів для всіх типів відповідностей кодів: 1:1, 1:n, m:1, m:n	Значна вартість. Кодування підприємств і перерахунки рядів динаміки здійснюються для кожної одиниці та за кожен включений до ряду рік	За наявності достатніх людських і грошових ресурсів цей метод пропонується використовувати для незіставних показників за двома версіями класифікацій
Метод макроданих Розрахунки здійснюються на макрорівні, тобто на рівні регіону або країни в цілому	Суттєва економія ресурсів і часу. Забезпечує якісними перерахунками, але тільки на макрорівні, де типами відповідностей кодів є 1:1 і m:1	Втрачається зв'язок між історичними мікро- і макроданими. За незіставними показниками точність перерахунків є низькою	Пропонується використовувати при зіставленні показників тільки на макрорівні
Комбінований метод Розрахунки здійснюються на основі мікро- та макроданих	Забезпечує високу якість та достовірність розрахунків ретроспективних даних для всіх типів відповідностей кодів: 1:1, 1:n, m:1, m:n	Значні фінансові витрати при використанні мікрометоду	Пропонується використовувати при відновленні динамічного ряду за допомогою макроданих для типів відповідностей 1:1, m:1 та мікроданих для 1:1, 1:n

В Україні проблеми забезпечення порівняльності показників при переході на нові версії класифікацій почали вирішуватись при впровадженні першої версії КВЕД (ДК 009-96), коли був використаний макрометод, на основі якого здійснювалося зіставлення рядів динаміки. При цьому фахівцями

Держкомстату України та НДІ статистики (нині НТК статистичних досліджень) було розроблено та апробовано декілька варіантів макрометоду, за якими виконано експериментальні перерахунки ретроспективних даних від ЗКГНГ до КВЕД, зокрема метод вагових коефіцієнтів. Результати перерахунків основних показників статистики промисловості показали, що при використанні зведених (макро-) даних у цілому по Україні побудувати ретроспективні динамічні ряди неможливо. Тобто з'єднання динамічних рядів незіставних показників за ряд років за допомогою тільки макроданих дає некоректні результати, що призводить до викривлення показників на всіх рівнях агрегації.

Була здійснена порівняльна оцінка методу вагових коефіцієнтів та комбінованого методу, результати якої показали, що вагові коефіцієнти не можуть бути використані при перерахунках динамічних рядів за всіма видами економічної діяльності за КВЕД 2005 (крім тих, де ваговий коефіцієнт становить 1, тобто при типах відповідностей 1:1 та m:1), оскільки вони показують механічне відсоткове розподілення видів економічної діяльності, а не фактичне, згідно з новою структурою (табл.2).

Основний принцип комбінованого методу полягає в залученні мікро- та макроданих, що дає можливість здійснювати перерахунки всіх без обмеження галузей економіки за будь-якими видами економічної діяльності.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика методу вагових коефіцієнтів та комбінованого методу

Назва та опис методу	Переваги	Недоліки	Коментарі та пропозиції
Метод вагових коефіцієнтів (для перерахунків від ЗКГНГ до КВЕД у цілому по Україні)	Забезпечення якісних перерахунків за макропоказниками у розрізі видів економічної діяльності за КВЕД на регіональному рівні та в цілому по країні, якщо типом відповідностей кодів є 1:1	Неможливо провести якісні перерахунки за незіставними показниками, якщо типами відповідностей кодів є 1:n і m:1	Оскільки здійснення якісних перерахунків динамічних рядів за допомогою зведених даних у цілому по Україні провести неможливо, то необхідно розробити інший метод, прийнятний для проведення ретроспективних перерахунків на всіх рівнях агрегації
Комбінований метод (для перерахунків від КВЕД 2005 до КВЕД 2010 на мікро- та макро-рівнях)	Забезпечення якісних перерахунків за всіма показниками та видами економічної діяльності за КВЕД 2010 на всіх рівнях агрегації для усіх варіантів відповідностей	Значна вартість, оскільки необхідним є подвійне кодування підприємств на мікро- та макро-рівнях	Оскільки перерахунки забезпечують максимальну порівняльність показників на всіх рівнях агрегації, цей метод пропонується до практичного застосування в розрізі кожного регіону України

Беручи до уваги результати порівняльного оцінювання методів, що наведені в табл. 1, 2, була обґрунтована доцільність використання при переході статистики України на оновлені версії класифікацій комбінованого методу

перерахунків даних, застосування якого забезпечує відновлення динамічних рядів на всіх рівнях агрегації.

У розділі 2 “Методичне забезпечення порівнянності показників, розрахованих за різними версіями класифікацій” розглянуто методологічні підходи до забезпечення порівнянності динамічних рядів при переході на оновлені версії класифікацій. Наведено основні положення, дотримання яких забезпечує порівнянність показників при переході від однієї версії класифікації до іншої, а також складові елементи методики забезпечення змикання рядів динаміки, що передбачає, зокрема, попередню оцінку методів порівнянності ретроспективних рядів динаміки, забезпечення порівнянності даних у рядах динаміки та статистичну оцінку впливу перерахованих даних на макропоказники країни. Розглядаються основні фактори порівнянності, що впливають на якість перерахованих даних.

Перехід на оновлені версії класифікацій, що забезпечує відсутність розривів у динамічних рядах, вимагає дотримання відповідних методологічних положень та рекомендацій. Насамперед це стосується визначення мети перерахунків, об’єктів та їх сукупності; методологічної характеристики класифікацій; характеристики форм статистичної звітності та системи показників; періоду перерахунків, рівня агрегації. Зазначені положення слід враховувати і використовувати як систему, оскільки вони тісно пов’язані між собою.

Рівень порівнянності результатів перерахунків ретроспективних даних визначається ступенем розбіжності оцінок статистичних показників, обчислених для різних періодів часу, видів економічної діяльності, територій тощо при застосуванні різних класифікаторів, порівняно з дійсними значеннями показників. Порівнянність є відносною характеристикою, а тому потребує використання як бази порівняння відповідних стандартів і класифікацій щодо визначень, показників, сукупності підприємств, періоду часу, регіонального розрізу.

Відповідно до завдань у роботі визначено фактори забезпечення порівнянності перерахованих ретроспективних даних при переході від однієї версії класифікації за видами економічної діяльності до іншої.

У роботі запропоновано комбінований метод перерахунків ретроспективних даних для підприємств і організацій України, при застосуванні якого забезпечується можливість відновлення динамічних рядів. Загальну схему реалізації на національному рівні комбінованого методу перерахунків при переході від КВЕД 2005 до КВЕД 2010 наведено на рис. 1.

Основний принцип запропонованого методу полягає в забезпеченні максимальної порівнянності показників при переході від чинної до нової версії КВЕД, за яким 55% перерахунків мають бути здійснені з використанням макрометоду (тип відповідностей 1:1, автоматичне перекодування), і 45% перерахунків (типи відповідностей 1:n та m:n) – застосовуючи мікрометод, базою для якого слугують дані первинної звітності підприємств.

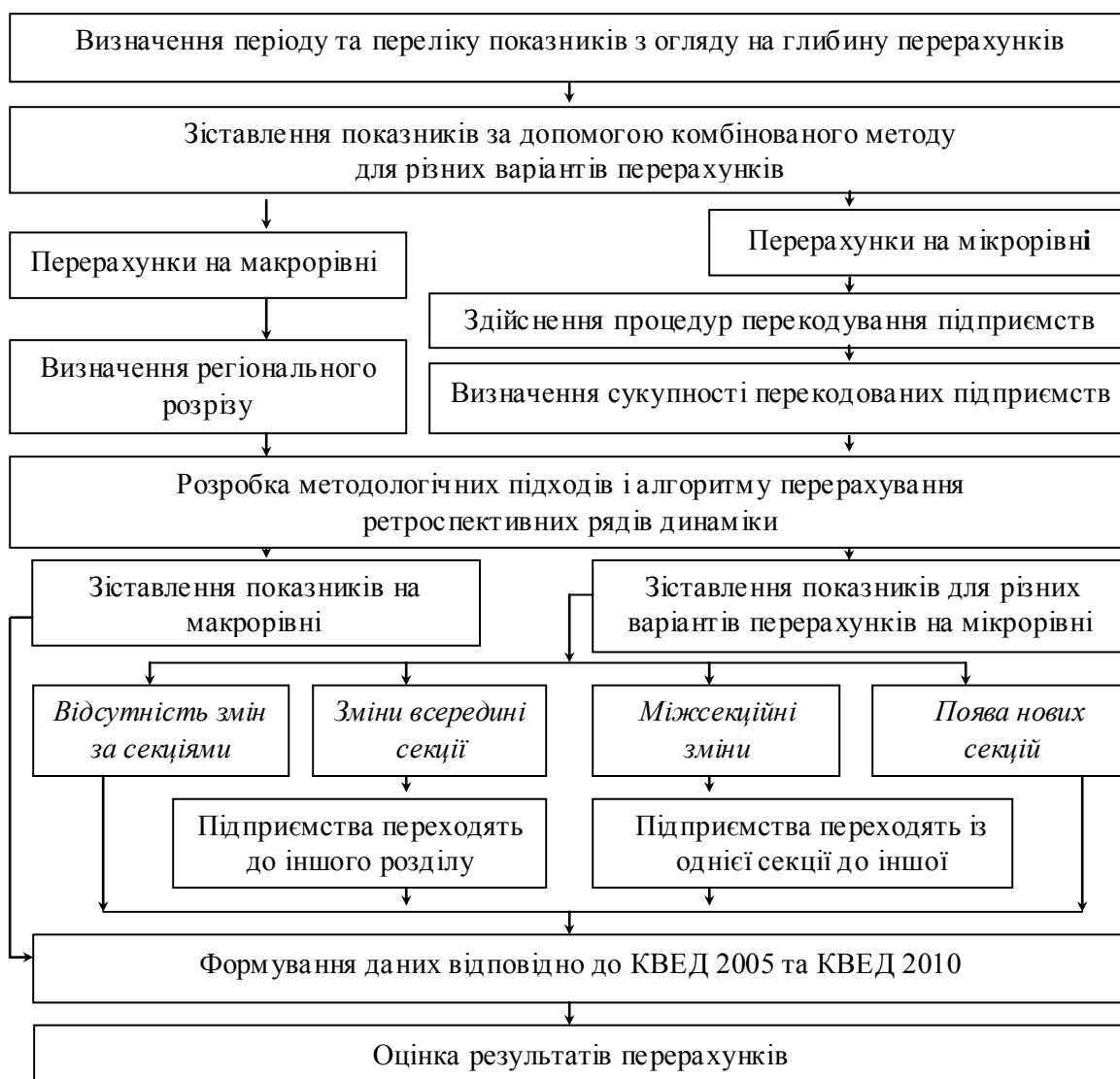

Рис. 1. Основні етапи перерахунків ретроспективних рядів динаміки за комбінованим методом при переході від КВЕД 2005 до КВЕД 2010

Розрахунки на макрорівні виконуються шляхом безпосереднього зіставлення показників на рівні регіонів і не потребують, на відміну від мікрометоду, значних фінансових і трудових витрат. Мікрометод забезпечує максимальну порівнянність показників при переході від однієї версії класифікації до іншої шляхом зіставлення показників на рівні окремих підприємств. Він дозволяє здійснити якісні перерахунки за кодами, неохопленими макрометодом. Приклад перекодування підприємств за показником “Дохід (виручка) від реалізованої продукції (робіт, послуг)” наведено у табл. 3.

При застосуванні комбінованого методу реалізуються такі варіанти перерахунків за видами економічної діяльності між КВЕД 2005 та КВЕД 2010: відсутність змін; зміни всередині секцій за КВЕД; міжсекційні зміни; поява нових секцій за КВЕД 2010.

Результати перекодування окремих підприємств Волинської області для показника “Дохід (виручка) від реалізованої продукції (робіт, послуг)” за мікрометодом у 2009 р.

(тис. грн.)

№ підпр.	До перекодування			Після перекодування		
	КВЕД 2005		Показник	КВЕД 2010		Показник
	Код	Назва		Код	Назва	
1	75.14.0	Допоміжна діяльність у сфері державного управління	519,9	81.10	Комплексне обслуговування об'єктів	519,9
2	75.14.0	Допоміжна діяльність у сфері державного управління	691,9	84.11	Державне управління загального характеру	691,9
3	75.14.0	Допоміжна діяльність у сфері державного управління	408,2	91.01	Функціонування бібліотек і архівів	408,2
Усього			1620,0			1620,0

Для забезпечення якісних перерахунків і відповідного порівняння отриманих показників необхідна розробка методологічної бази, що включає визначення основних понять, термінології та стандартних вимог до якості даних на всіх етапах перерахунку.

У розділі 3 “Особливості формування інформаційно-аналітичної бази економіки регіону за різними версіями класифікацій” здійснено порівняльну оцінку рядів динаміки основних показників діяльності підприємств за видами економічної діяльності для Волинської області, що побудовані з використанням даних, отриманих за двома версіями КВЕД. Наведено методичні засади формування нових секцій для оновлених версій КВЕД та Центральної статистичної класифікації. Для сформованих за перерахованими даними секцій при переході від КВЕД 2005 до КВЕД 2010 за запропонованим в роботі методом було виконано аналіз відхилень часток окремих секцій в їх загальній сукупності та структурних зрушень у розподілі показників за видами економічної діяльності Волинської області за період 2006–2009 рр.

Перерахунок ретроспективних даних було здійснено за показниками: кількість підприємств, обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг у діючих цінах (без ПДВ, акцизу), середньооблікова чисельність працівників, дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та витрати на оплату для 894-х підприємств Волинської області. За типом перекодування підприємств мали місце три варіанти відповідностей: 1:1, m:1 та 1:n, при цьому відповідність кодів для перерахунків на макрорівні становила 55,2%, а для

перерахунків на мікрорівні – 44,8%, що відповідає визначеному вище співвідношенню щодо умов застосування комбінованого методу.

Результати перерахунків свідчать про можливість таких трьох варіантів змін: 1) відсутність змін як значень показників, так і кількості підприємств; 2) наявність змін кількості підприємств, які менші за зміни обсягів реалізації; 3) суттєві зміни всіх показників діяльності підприємств.

У процесі дослідження було зазначено, що міграція підприємств між секціями від КВЕД 2005 до КВЕД 2010 здійснювалася за передбаченими напрямками, згідно з перехідними ключами. Основні міжсекційні зміни мали місце у 2006 році, коли крім переходів за встановленими зв'язками між секціями для двох версій класифікацій спостерігалися переходи підприємств до інших секцій через зміну основного виду діяльності.

Отримані для Волинської області результати дозволили зробити висновок, що існуючі перехідні ключі дають лише орієнтир стосовно змін і тільки щодо тих секцій, яких торкнулися зміни між двома версіями КВЕД. Водночас певні підприємства здійснювали незапланований перехід із секції до секції у зв'язку з наявністю у звітний період іншого виду економічної діяльності, що безпосередньо позначилося на макропоказниках за секціями по області в цілому.

Для порівняння результатів економічного розвитку Волинської області, отриманих з використанням даних за двома версіями КВЕД, обчислено базовий темп зростання (зниження) рівнів показників, що дозволило окреслити загальну тенденцію змін за видами економічної діяльності. Зокрема, базовий темп зростання (зниження) за КВЕД 2005 демонструє доволі схожу картину за основними показниками та видами економічної діяльності за екстремальних значень показників “Обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг у діючих цінах (без ПДВ, акцизу)” та “Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)” для секції J “Фінансова діяльність”. Як було виявлено, це пов'язано з результатами діяльності єдиного підприємства, зареєстрованого в області, основним видом діяльності якого були операції з цінними паперами у 2008 році.

За КВЕД 2010 ця секція була переформована у секцію K “Фінансова та страхова діяльність”, яка також залишається провідною щодо тих самих показників, але темпи зростання стрімко знизилися. При цьому темп зростання показника “Середньооблікова чисельність працівників” був достатньо високим для КВЕД 2005, однак зменшився практично до мінімальних значень серед усіх видів діяльності за КВЕД 2010. Слід зазначити, що високими темпами зростання показників як за обсягами, так і за доходами характеризується секція L “Операції з нерухомим майном” за КВЕД 2010 порівняно з секцією K “Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям” за КВЕД 2005. У зв'язку з розгрупуванням секції K за КВЕД 2005, яке здійснювалося шляхом перерозподілу підприємств за різними секціями за новою структурою КВЕД, переважна частина обсягів за всіма

показниками тепер зосереджена тільки у сфері нерухомості (секція L за КВЕД 2010) без будь-яких додаткових послуг, що були раніше за КВЕД 2005.

Ефективність функціонування економіки регіону або країни зумовлюється, насамперед, структурною трансформацією, здійснення якої має ґрунтуватися на детальному вивченні змін у структурі економіки за видами економічної діяльності та їх наслідків. У зв'язку з цим оцінка структурних змін та формування нових секцій за видами економічної діяльності за КВЕД 2010 дає можливість краще оцінити відмінності економічного розвитку території в минулому з метою забезпечити прискорення економічного зростання в майбутньому.

За показниками “Обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг у діючих цінах (без ПДВ, акцизу)” та “Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)” для підприємств Волинської області було здійснено аналіз відхилень часток показників за видами економічної діяльності в їх загальній сукупності для 13 секцій за КВЕД 2005 та 17 секцій за КВЕД 2010 з метою встановлення мінливості видів економічної діяльності між двома структурами за КВЕД. Найбільші відхилення були виявлені для трьох напрямів за двома версіями КВЕД (табл. 4).

Таблиця 4

Відхилення часток показників для окремих секцій за двома версіями КВЕД у 2006–2009 рр.

(в.п.; значення показника по області в цілому – 100%)

Секції		Показники							
		“Обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг у діючих цінах (без ПДВ, акцизу)”				“Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)”			
КВЕД 2005	КВЕД 2010	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Е “Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води”	Д “Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря”								
	Е “Водопостачання; каналізація, поводження з відходами”	9,0	12,0	12,0	6,0	13,0	13,0	10,0	6,0
І “Діяльність транспорту та зв’язку”	Н “Транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність”								
	Ж “Інформація та телекомунікації”	13,0	7,0	22,0	3,0	5,0	3,0	3,0	2,0
К “Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям”	Л “Операції з нерухомим майном”	39,0	11,0	7,0	12,0	64,0	9,0	8,0	12,0

Наведені в таблиці 4 результати свідчать, що частки обох показників для секцій D, E за КВЕД 2010 майже не відрізняються від часток за відповідною секцією E за КВЕД 2005. Водночас спостерігається різниця між питомою вагою показників секції I “Діяльність транспорту та зв’язку” за КВЕД 2005 та нових відповідних секцій, які її формують, за КВЕД 2010: H “Транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність” і J “Інформація та телекомунікації”; ця різниця коливається у межах 3,0–22,0 в.п. для показника “Обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг у діючих цінах (без ПДВ, акцизу)”. Різниці часток за роками для цього показника пояснюються активністю або спадом діяльності підприємств автомобільного вантажного транспорту за кодом 49.41 “Вантажний автомобільний транспорт” за КВЕД 2010.

Суттєві відхилення спостерігаються також між питомою вагою показників секції K “Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям” за КВЕД 2005 та секції L “Операції з нерухомим майном» за КВЕД 2010. Для показника “Обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг у діючих цінах (без ПДВ, акцизу)” вони становили 39,0 в.п. у 2006 році, а для показника “Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)” сягали 64,0 в.п.

У 2007–2008 рр. ці відхилення скоротились у 6–8 разів, що зумовлено переходом окремих підприємств до інших видів економічної діяльності за КВЕД 2010, зокрема до секцій С “Переробна промисловість”, E “Водопостачання; каналізація, поводження з відходами”, J “Інформація та телекомунікації”, K “Фінансова та страхова діяльність”, S “Надання інших видів послуг” та M “Професійна, наукова та технічна діяльність”. І навпаки, у 2009 році деякі підприємства перейшли з інших видів економічної діяльності до секції L “Операції з нерухомим майном” за КВЕД 2010, що позначилося на збільшенні частки показника до 12,0 в.п.

Здійснений аналіз розрахунків питомої ваги для кожної секції дозволив також визначити пріоритетні для області напрями за КВЕД 2010, що становлять 80% обсягу сукупності: це секція С “Переробна промисловість” та секція G “Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів”. Слід зазначити, що саме відображення тенденцій розвитку економіки та змін її напрямів за видами економічної діяльності було закладено у формування нових структур для класифікацій видів економічної діяльності на міжнародному та національному рівнях.

Оцінка структурних змін за двома версіями Центральної статистичної класифікації виявила значне збільшення ступеня деталізації на кожному рівні ієрархії за новою редакцією класифікації, формування нової структури за секціями, зміни класифікаційних угруповань різних рівнів ієрархії, зокрема – ліквідацію деяких з них, включення нових та зміну існуючих описів класифікаційних угруповань, зміну нумерації кодів і їх найменування. У тому, що стосується продукції за видами економічної діяльності у сфері послуг, то її деталізація помітна на всіх рівнях, включаючи найвищий, тоді як у випадку

інших видів діяльності (наприклад, сільське господарство) більш детальними стали, в основному, низькі рівні класифікації.

Для порівняння розподілу за КВЕД 2005 та за КВЕД 2010 з позицій макроекономічного аналізу було досліджено структурні зрушення за допомогою відповідних характеристик за двома версіями КВЕД. Порівняльна оцінка структурних зрушень дозволила дійти висновку що, незважаючи на зміни в структурі майже споріднених видів економічної діяльності, зберігається загальна тенденція у значеннях показників, а інтегральний коефіцієнт структурних зрушень у розподілі видів економічної діяльності за двома версіями КВЕД не перевищує 0,343. Таким чином, аналіз економіки регіону за перерахованими показниками при переході від КВЕД 2005 до нової версії КВЕД дозволяє отримати достатньо надійні результати.

Слід зазначити, що у Волинській області представлені підприємства практично всіх видів економічної діяльності, що забезпечило сприятливі умови для опрацювання методологічного підходу до перерахунків в інших областях. Водночас у більш економічно розвинених або профілюючих за видами економічної діяльності областях України можуть спостерігатися суттєві зміни в показниках за видами економічної діяльності, до яких віднесено промислові підприємства, підприємства торгівлі та сфери послуг, що у свою чергу може призвести до виникнення розбіжностей у показниках по Україні в цілому.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо забезпечення порівнянності інформації в умовах упровадження оновлених версій статистичних класифікацій. Результати дослідження методологічних засад, методичних та прикладних аспектів порівнянності даних дозволили сформулювати такі висновки.

1. При формуванні системи національних статистичних класифікацій в Україні як базові були використані європейські статистичні класифікації-аналоги, що дозволяє порівнювати національні статистичні дані на міжнародному рівні.
2. Перехід від однієї класифікації до іншої на міжнародному та національному рівнях необхідно здійснювати з урахуванням основних методологічних принципів: гармонізації (шляхом використання “перехідних ключів”), узгодженості та порівнянності. За умови, коли змінюється методологія побудови класифікацій, актуальність принципу порівнянності при розробці методологічного забезпечення перерахунків суттєво зростає.
3. Результати зіставлення особливостей побудови КВЕД 2005 та КВЕД 2010 дозволили встановити, що методологічні розбіжності цих класифікацій зумовлюють виникнення проблеми порівнянності статистичних даних, зокрема у часових рядах.
4. При переході на оновлені версії класифікацій, зокрема від КВЕД 2005 до КВЕД 2010, для проведення перерахунків статистичних показників доцільно застосувати комбінований метод: на мікрорівні – для незіставних показників,

використовуючи дані первинної звітності підприємств кожного регіону України, та на макрорівні за видами економічної діяльності – для решти перерахунків, що не охоплені мікрометодом.

5. Для реалізації основних методологічних принципів переходу від однієї класифікації до іншої на практиці необхідно визначити такі положення:

- мета перерахунків, об'єкти та їх сукупності;
- методологічна характеристика класифікацій;
- характеристика форм статистичної звітності та системи показників;
- період перерахунків;
- рівень агрегації даних.

Ці положення необхідно використовувати як систему, враховуючи їх взаємозв'язки та взаємозумовленість.

6. Основними факторами, що впливають на якість перерахованих даних при переході на оновлені версії класифікацій, є:

- індикатори якості отриманих даних, що включають оцінку: розривів у даних унаслідок змін класифікацій; впливу змін у визначеннях, класифікаціях і методах на динамічні ряди; відхилень від погоджених національних та міжнародних визначень, стандартів і класифікацій, а також причин відхилень.
- порівнянність перерахованих показників, до якої належить: ступінь порівнянності перерахунків, що визначають відповідно до концепції та методології перерахунків ретроспективних даних; основні аспекти порівнянності, зокрема: порівнянність у часі, географічна порівнянність, порівнянність за видами економічної діяльності тощо.

7. Оцінки структурних змін при використанні даних, отриманих за різними версіями класифікацій за видами економічної діяльності та продукції, мають здійснюватися за такими групами:

- міжсекційні зміни;
- зміни всередині секцій;
- поява нових секцій шляхом їх переформування за чинною версією КВЕД.

8. Аналіз відхилень часток показників за видами економічної діяльності в їх загальній сукупності дозволив встановити, що значні відхилення між секціями за двома версіями КВЕД зумовлені переходом підприємств в інші секції за новою структурою КВЕД, які мали місце за такими секціями чинної класифікації: Е “Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води”, І “Діяльність транспорту та зв'язку”, К “Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям”.

9. Рівень інтегрального коефіцієнта структурних зрушень у розподілі показників за видами економічної діяльності, обчислених на базі перерахованих у ретроспективі даних для підприємств Волинської області за 2006–2009 рр. за двома версіями КВЕД, не перевищує 0,343, що дозволяє стверджувати: перехід від чинної до нової версії КВЕД суттєво не впливає на об'єктивність порівнянь показників, незважаючи на зміни у структурі оновленої КВЕД.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ***Публікації у наукових фахових виданнях:***

1. Сидоренко М. Г. Проблеми розроблення та впровадження національної Класифікації видів економічної діяльності в Україні та в країнах СНД / М. Г. Сидоренко // Проблеми статистики : [зб. наук. праць]. — К. : НТК статистичних досліджень Держкомстату України, 2004. — Вип. 6. — С. 85—91. — 0,57 друк. арк.
2. Сидоренко М. Г. Необхідність проведення розрахунків динамічних рядів на регіональному рівні під час переходу від ЗКГНГ до КВЕД / М. Г. Сидоренко // Статистика України. — 2005. — № 1. — С. 41—44. — 0,42 друк. арк.
3. Сидоренко М. Г. Аналіз структурних зрушень у розвитку обробних видів економічної діяльності в цілому по Україні у 2001—2005 роках / М. Г. Сидоренко // Статистика України. — 2006. — № 4. — С. 60—64. — 0,38 друк. арк.
4. Сидоренко М. Г. Важливість і значення перерахунку ретроспективних даних до впровадження нових класифікацій в Україні / М. Г. Сидоренко // Маркетинг в Україні. — 2006. — № 6(40). — С. 25—29. — 0,35 друк. арк.
5. Сидоренко М. Г. Необхідність забезпечення порівнянності показників при переході на сучасні класифікації / М. Г. Сидоренко // Формування ринкової економіки : [зб. наук. праць]. — К. : Київ. нац. екон. ун-тет імені В. Гетьмана, 2006. — Спец. вип., Т. 1. — С. 255—267. — 0,68 друк. арк.
6. Сидоренко М. Г. Аналіз структури економіки за видами економічної діяльності на регіональному рівні у 2001—2005 роках / М. Г. Сидоренко // Науковий вісник Державної академії статистики, обліку та аудиту. — 2007. — № 1. — С. 26—31. — 0,32 друк. арк.
7. Сидоренко М. Г. Забезпечення порівнянності перерахунків ретроспективних даних при переході від КВЕД 2005 до КВЕД 2009 / М. Г. Сидоренко // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики : [зб. наук. пр.]. — К. : Держкомстат України, Державна академія статистики, обліку та аудиту, 2009. — Вип. 5. — С. 237—240. — 0,23 друк. арк.
8. Сидоренко М. Г. Забезпечення порівнянності показників при переході статистики України до нової версії КВЕД / М. Г. Сидоренко // Статистика України. — 2010. — № 2. — С. 68—70. — 0,35 друк. арк.
9. Сидоренко М. Г. Методичне забезпечення порівнянності рядів динаміки при зміні версій КВЕД / М. Г. Сидоренко // Прикладна статистика: проблеми теорії та практики : [зб. наук. пр.]. — К. : Держкомстат України, Національна академія статистики, обліку та аудиту, 2010. — Вип. 6. — С. 225—230. — 0,30 друк. арк.
10. Сидоренко М. Г. Засади переходу національної статистики до нової версії КВЕД / М. Г. Сидоренко // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. — 2010. — № 4. — С. 10—13. — 0,32 друк. арк.
11. Сидоренко М. Г. Аналіз в оцінках структурних змін за видами економічної діяльності за КВЕД:2005 та КВЕД:2010/ М. Г. Сидоренко //

Прикладна статистика: проблеми теорії та практики : [зб. наук. пр.]. — К. : Держкомстат України, Національна академія статистики, обліку та аудиту, 2010. — Вип. 7. — С. 277—285. — 0,41 друк. арк.

В інших виданнях:

12. Парфенцева Н. О., Давидова О. Й., Гладкова В. І., Колодяжна О. І., Жуковська Ю. В., Овдій О. М., Рильська А. А., Сидоренко М. Г. Методологічні рекомендації щодо ретроспективних розрахунків динамічних рядів під час переходу від Загального класифікатора галузей народного господарства (ЗКГНГ) до Класифікації видів економічної діяльності (КВЕД) // Державний комітет статистики України. — К. : НДІ Державного комітету статистики України, 2002. — С. 1—85. — 4,70 друк. арк. Особисто автору належить 0,30 друк. арк. Автором підготовлено таблиці співставлення від ЗКГНГ до КВЕД за обробними видами економічної діяльності.

13. Сидоренко М. Г. Методологічні засади проведення ретроспективних розрахунків під час переходу від Загального класифікатора галузей народного господарства до Класифікації видів економічної діяльності / М. Г. Сидоренко // Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи : наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівників статистики, 5 груд. 2003 р. : тези доп. — К., 2003. — С. 138-144. — 0,48 друк. арк.

14. Сидоренко М. Г. Розрахунки динамічних рядів в процесі переходу від ЗКГНГ до КВЕД на прикладі Волинської області / М. Г. Сидоренко // Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи : II наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівників статистики, 3 груд. 2004 р. : тези доп. — К., 2004. — С. 171-177. — 0,21 друк. арк.

15. Сидоренко М. Г. Забезпечення порівнянності перерахунків ретроспективних даних при переході від КВЕД 2005 до КВЕД 2009 / М. Г. Сидоренко // Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи : VIII Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівників статистики, 3 груд. 2010 р. : тези доп. — К., 2010. — С. 98—101. — 0,23 друк. арк.

АНОТАЦІЯ

Сидоренко М.Г. Методичне забезпечення порівнянності інформації в умовах упровадження оновлених версій статистичних класифікацій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.10 – статистика. – Національна академія статистики, обліку та аудиту. – Київ, 2011.

Дисертацію присвячено дослідженню теоретико-методичних та прикладних проблем порівнянності показників при переході від однієї версії класифікації до іншої. Визначено шляхи розв'язання проблеми незіставності

показників при переході на оновлені версії класифікацій у частині гармонізації класифікацій різного рівня для сучасної державної статистики України.

На основі результатів порівняльного оцінювання методів перерахунків показників, що пропонуються міжнародними та національними статистичними установами, доведено доцільність здійснення перерахунків на мікро- та макрорівнях. Розроблено та апробовано комбінований метод для перерахунків ретроспективних даних при переході від КВЕД (ДК 009:2005) до КВЕД (ДК 009: 2010) для підприємств і організацій України, який полягає в залученні мікро- та макроданих, що дозволяє ефективно вирішувати проблеми незіставності показників, покращувати характеристики порівнянності та узгодженості статистичних даних, створювати якісну інформаційну базу, використання якої забезпечує здійснення об'єктивних порівнянь інформації щодо економічного розвитку України на національному та міжнародному рівнях.

Сформульовано методичні засади формування нових секцій для оновлених версій КВЕД і Центральної статистичної класифікації та узагальнюючі методологічні положення щодо забезпечення порівнянності показників, які необхідно враховувати при вирішенні прикладних проблем, що постають при переході на оновлені версії класифікацій.

Основні результати дисертації впроваджені в економічну практику.

Ключові слова: класифікації, порівнянність, гармонізація, КВЕД (ДК 009:2005), КВЕД (ДК 009:2010), Центральна статистична класифікація, перерахунки ретроспективних даних, комбінований метод, мікрорівень, макрорівень.

АННОТАЦІЯ

Сидоренко М.Г. Методическое обеспечение сопоставимости информации в условиях внедрения обновленных версий статистических классификаций. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.10 – статистика. Национальная академия статистики, учета и аудита. – Киев, 2011.

Диссертация посвящена исследованию теоретико-методических и прикладных проблем сопоставимости показателей при переходе от одной версии классификации к другой.

Определены пути решения проблемы несопоставимости показателей при переходе на обновленные версии классификаций в части гармонизации классификаций разного уровня для современной государственной статистики Украины. На основе результатов сравнительной оценки методов пересчета показателей, предлагаемых международными и национальными статистическими учреждениями, доказана целесообразность осуществления перерасчетов на микро-и макроуровнях, при этом коды видов экономической деятельности, подлежащие автоматической перекодировке на макроуровне, представляют типы соответствий 1:1 и m:1, а на микроуровне – 1:n и m:n, базой

для которой служат данные первичной отчетности предприятий. Разработан и апробирован комбинированный метод перерасчета ретроспективных данных при переходе от КВЭД (ДК 009:2005) к КВЭД (ДК 009:2010) для предприятий и организаций Украины, который заключается в привлечении микро-и макроданных и позволяет эффективно решать проблемы несопоставимости показателей, согласованности статистических данных, создавать качественную информационную базу, использование которой обеспечивает осуществление объективных сравнений информации по экономическому развитию Украины на национальном и международном уровнях.

Установлено, что основными факторами, влияющими на качество пересчитанных данных при переходе на обновленные версии классификаций, являются: индикаторы качества полученных данных, которые включают оценку: разрывов в данных вследствие изменений классификаций; влияния изменений в классификациях и методах на динамические ряды; отклонений от согласованных национальных и международных определений, стандартов и классификаций; причин отклонений, а также сопоставимость пересчитанных показателей, к которой относится: степень сопоставимости перерасчетов, определяемая в соответствии с концепцией и методологией пересчета ретроспективных данных; основные аспекты сопоставимости, в частности: сопоставимость во времени, географическая сопоставимость, сопоставимость по видам экономической деятельности и т.д.;

Сформулированы методические основы формирования новых секций для обновленных версий КВЭД и Центральной статистической классификации, а также обобщающие методологические положения по обеспечению сопоставимости показателей, которые необходимо учитывать при решении прикладных проблем, возникающих при переходе на обновленные версии классификаций.

Основные результаты диссертации внедрены в экономическую практику.

Ключевые слова: классификации, сопоставимость, гармонизация, КВЭД (ДК 009:2005), КВЭД (ДК 009:2010), Центральная статистическая классификация, перерасчеты ретроспективных данных, комбинированный метод, микроуровень, макроуровень.

THESIS ANNOTATION

M. H. Sydorenko. Methodological basis for data comparability in the conditions of switching to new updated versions of statistical nomenclatures. – Manuscript.

Thesis for Candidate of Economic Sciences Academic Degree, branch of research 08.00.10 – Statistics. – National Academy of Statistics, Accounting and Audit. – Kyiv, 2011.

This thesis is devoted to research of theoretical, methodological and applied aspects of data comparability in the conditions of switching to a new updated version of statistical nomenclature. The problems of availability of data and the ways of

harmonization of nomenclatures of various levels for the state statistics of Ukraine were identified. On the basis of comparative assessment results of indicator conversion methods proposed by both national and international statistical institutions the feasibility of conversions at micro- and macro-levels was proved. The combined method for retrospective data conversion from NACE (State Nomenclature 009:2005) to NACE (State Nomenclature 009:2010) for enterprises and organizations of Ukraine was developed and tested. The method envisages using micro- and macro-data, which allows efficiently solving the problem of lack of data comparability, to improve the characteristics of comparability and conformity of statistical data, to create a quality data base which ensures objective comparison of the data on economic development of Ukraine at the national and international scope.

Methodological basis for introducing new chapters to the updated versions of NACE and Central Statistical Nomenclature was provided. Also general methodological provisions on ensuring comparability of data which has to be taken into account while switching to the updated versions of nomenclature were proposed.

Main thesis results were practically implemented.

Key words: nomenclatures, comparability, harmonization, NACE (State Nomenclature 009:2005), NACE (State Nomenclature 009:2010), Central Statistical Nomenclature, retrospective data conversion, combined method, micro-levels and macro-levels.

Підп. до друку 15.02.2011 р.
Формат 60x84¹/₁₆
Ум. друк. арк. 0,9 Наклад 100.
Зам.18

ДП “Інформаційно-аналітичне агентство”
вул. Еспланадна 4–6, м. Київ, 01601, Україна
тел/факс 287-03-79, 289-77-62
E-mail: iaa@dstati.kiev.ua